

Nf 14

28
DISSERTATIONUM ANTIPOIRETIANARUM
ET SIMUL ANTISOCINIANARUM

SECUNDA

DE

JUSTITIA DEI,
PECCATI VINDICE,
TANQVAM SATISFACTIONIS
FUNDAMENTO:

QVAM

IN REGIA FRIDERICIANA

die Julii hujus MDCCXIX. anni,

PRAESIDE

JOACHIMO LANGIO,

SS. THEOL. D. ET PROF. ORD.

Placidæ συνθεολογιάντων disquisitioni
submittit

RESPONDENS

FRIDERICUS WILHELM. Wenkel
MAGDEBURGENSIS, S. THEOL. CULTOR.

HALAE SAXONUM,

Typis JOAN. FRID. KROTTENDOREII, Acad. Typ.

IN RE...
JUSTITIA DEI
JOHANNES...
WILHELM...

SECTIO I.
DE SENTENTIA VERA EC-
CLESIAE EVANGELICAE IN DOCTRI-
NA DE JUSTITIA DEI.

PROPOSITIO GENERALIS.

Justitia Dei respectu peccati, tan-
quam mali culpæ, necessario est vin-
dicativa, pro ratione reatus peccatori
malum poenæ infligens. Cujus axiomatis
generalis veritatem evincunt propositiones, quæ se-
quuntur, speciales.

SERIES PROPOSITIONUM.

*Prima de natura peccati, tanquam
objecto justitiæ vindicis.*

*Secunda de natura Dei sanctissima
& justissima, tanquam funda-
mento justitiæ vindicis.*

*Tertia de proprietate legis divine,
tanquam norma & e characterem
justitiæ vindicis.*

*Quarta de jure Dei summo & of-
ficio ejus judiciali.*

*Quinta de exemplis vindictæ evi-
dentissimis.*

Sexta de indole sacrificiorum, justitiæ

tiam vindicem manifestante.

*Septima de Satisfactione Christi,
justitiæ vindicem supponente.*

*Octava de gloria divini amoris
per justitiæ vindicem in mis-
sione filii demonstrata.*

*Nona de conscientia dictamine, ju-
stitiæ Dei vindicem compro-
bante.*

*Decima de more omnium gentium
universali in placanda justitiæ
Dei vindice.*

A 2

PRO.

PROPOSITIO I.

Justitiam Dei vindicem probat i.
natura peccati ἀνομιᾶς & ἀντινομίας, reatu suo
Dei vindictam provocans.

§. I.

Eccatum est ἀνομία i Jo. III, 4. in sensu privativo & positivo. Privative est ἀνομία, per quam totum genus humanum, cum participatione culpæ a protoplastis admittæ (de qua vid. Dissert. III.) illustri Dei imagine, tanquam lege per ipsam creationem insita, & ipsa Dei gloria, cujus ἀπάντασμα erat in ista imagine, privatum est Rom. III, 23. de qua corruptione horribili vide ibidem v. 9. & seqq. tristi uniuscujusque experientia eam comprobante.

§. II.

In sensu autem positivo hæc ipsa ἀνομία est simul gravissima ἀντινομία. Adeo enim natura humana post lapsum non amplius est ἐνωμένη τῷ θεῷ, uti per eundem imaginem e beneficio creationis erat, ut extreme sit ἀντινομία, ἐργαζομένη τὴν ἀνομίαν, legi Dei ipsique Deo maxime repugnans, immo ἐχθρὰ εἰς τὸν θεόν, inimicitia adversus Deum, pro eo, quod in illam ipsa nascendî forte transfusum est, φρονήματι Rom. VIII, 7. Atque ita verbum ὑποτάσσεται, quod Apostolus ibidem negative addit (ἐχ ὑποτάσσεται) explicandum simul est per ἀντιτάσσεται, seu ita accipiendum est de negata subjectione,

ECCLESIAE EVANGELICÆ.

one, ut ejusmodi intelligatur defectio, qua quis supremo Numini ejusque legi adeo non est subiectus, ut adversus illud hostili plane animo rebellet.

§. III.

Quæ rebellionis vis & iniquitas sese tunc maxime prodit, quando latentior corruptionis sensus, a censura legis spirituali & acriori detectus & quasi irritatus, nil nisi indignationem, murmura & fremitus obvertit, indignatus, quietem suam, quam in Epicurea securitate habet, interturbari; ideoque vel ipsum Deum de throno suo it dejectum, nihil eorum, quæ Deo adversa sunt, intermittens, & omnia suo disponens agensque arbitrio. Cujus capitalis odii exemplum habemus speciale in hostibus Christi, utpote illo ad truculentissimam ejus necem usque inflammatis. Et quid, nisi bella & opprobria adversus ipsum Deum, spirant improborum odia, quibus ipsius filios & hæredes excipiunt & divexant? Conf. Luc. X, 16. Act. IX, 4, 5. Nonne porro perpetuum rebellionis crimen est in illis corruptæ voluntatis actibus, quibus, quæ nostræ sunt electionis nostrique consilii ac decreti, divinæ voluntati, per legem animis inscriptam & revelatam patefactæ, non solum anteferimus, sed opponimus quoque, ea contempta & conculcata. Atque ita ipsius satanæ, qui ab hostili in Deum odio nomen istud suum habet, & ideo *κατ' ἐχθρὸν hostis* dicitur (Matth. XIII, 28, 29.) naturam imitati, ab ea etiam ipsi non immerito *inimici Dei* appellamur Rom. V, 10. Col. I, 21. Jac. IV, 4.

§. IV.

Et hæc ipsa inimicitia satanica etiam tunc gravissime se prodit, quando Deus hominis amicitiam per

6
SECT. I. DE SENTENTIA VERA

evangelium ambit, suam ipsi gratiam offerens. Hic enim homo, sibi ipsi in corruptione sua relictus, odio excipit vocantis ac convertentis gratiæ motus, quia peccato mortem intentant. Quæ repugnantia naturalis si in morosam abeat, augetur hostilitas, adeo ut peccator motus istos proterve repellat, supprimatque & extinguat, ipsum etiam auctorem eorum, Deum, si possit, sublaturus,

§. V.

Quæ cum ita sint, videmus peccati *avortat* & impuritatem usque ad ipsum rebellionis & læsæ divinæ majestatis crimen grassari, ideoque reatum ejus esse longe gravissimum & universalem, secundum illud Pauli Rom. III. 19. *universus mundus est in vobis & in vobis, Deo est reus, seu pro reatu suo divino obnoxius est judicio ad penam.* Conf. c. V. 16. Atque ita in peccato, seu humano genere per peccatum corrupto, adest *objectum justitiæ Dei vindicis.* Sermo autem hic est de peccato in se ac statu suo considerato, sine respectu ad certa, eaque exstantiora, delictorum genera, Dei vindictam provocantia. Quæ si naturæ peccati in se considerati addideris, non parum inde accessionis ipsius gravitas ac reatus habebunt.

PROPOSITIO II.

Justitia Dei vindex 2. probatur e natura Dei sanctissima, cum summo in res creatas, speciatim in humanum genus, jure conjuncta.

ILLUSTRATIO.

§. I.

Dei sanctitas est ejusmodi perfectio essentialis, qua

qua Deus non potest non id, quod impurum, seu peccato, ineffabili illo malo, corruptum est, tanquam foedissimum βδελουμα, detestari ac a communione sui removere. Deprehendimus hanc proprietatem etiam in regenitis, e divinæ indolis participatione ortam. Hi enim quo magis e principio gratiæ in sanctimonix studio habituque proficiunt, eo magis ab impuris impiorum hominum moribus ac a sordido ipsorum consortio abhorrent, ipso sanctitatis amore ducti. Et hac ratione simul intelligimus proprietatem odii adversus peccatum, uti in regenitis Dei filiis, sic multo magis in ipso Deo; scilicet illud esse eum sanctitatis actum, quo hæc, quod sibi contrarium est, abhorrendo detestatur. Hoc est, quod scriptura sacra passim indicat, ut Psalm. V, 1. seqq. *Tu non es Deus, qui deleberetur improbitate: malum non commorabitur coram te: odisti omnes operatores iniquitatis. x. τ. λ. & Hab. I, 3. Purior es oculis, quam ut aspicias malum.*

§. II.

Dei vero *sanctitas* non est sine *justitia*, & quidem *vindicativa*. Et hæc ejusmodi est perfectio divina, qua Deus hominem peccatorem summe detestabilem, ab ejus communione abhorrens, non solum sibi ipsi suæque miserix relinquit (quod sanctitatis est) sed eidem etiam pro ratione mali culpæ malum pœnæ decernit, ita ut ad pœnam damni pœna sensus accedat, ipsiusque damni sensum augeat. Quod *sanctitas* Dei adjunctam habet *justitiam*, tribuendum est *juri* ipsius *summo*, quod in res creatas habet. Quod vero *justitia* hæc vindicativæ indolis est, ejus debetur objecto, peccato: quod quia reatu cumulatissime est oppletum, etiam pœnæ est obnoxium. Conf. Jos. XXIV, 19. Ignis semper

8 **SECT. I. DE SENTENTIA VERA**

per ejusdem est naturæ, sive liquefaciat ac refocillet, sive induret aduratque pro diversitate objectorum. Talis lux, seu ignis, sensu eminentissimo est Deus, nimirum uti illuminans & recreans, sic etiam consumens אֵשׁ אֹכֵלֶת אֶת־הָאֵשׁ *ignis consumens ipse* Deut. IV, 24. Hebr. XII, 29. non minus, quam refocillans, seu amor I Jo. IV, 8.

§. III.

Hinc facile cognoscitur, quid in Deo sint *odium*, *ira*, *vindicta*. *Oodium* enim est ea sanctitatis & justitiæ affectio, qua Deus contraria omnia, seu omne malum culpæ, infinite averfatur & averfando a se removet. *Ira* est eadem sanctitatis & justitiæ affectio, seu proprietates; quæ ira vocatur, in quantum odium, seu indignatio, majori gradu concipitur, vel ad effectum, seu executionem, tendit. Quo majoris gradus & executionis respectu sæpe etiam *æstus* ac *furoris* nomine exprimitur. *Vindicta* est ipsa justitiæ vindicativæ, seu odii & iræ, executio, in irrogatione pœnæ posita. *Pœna* vero est ipsum malum, vi justitiæ vindicativæ ipsiusque vindictæ homini peccatori ob malum culpæ infligendum. De executione odii, iræ & furoris, quæ est in vindicta, inter alia agunt in Apocalypsi *phiala iræ* c. XV, 6, 7. XVI, 1. seqq. conf. c. XIV, 10.

§. IV.

Inter multa verò alia præcipue sequentia Scripturæ loca de justitiæ vindice notanda sunt: Exod. XX, 5. in ipsa *voûoθεοία*: *Ego Jehovah Deus tuus zelotes, visitans iniquitatem patrum super filios, in tertiam & quartam generationem, quantum ad osores mei atinet.* conf. v. 7. & c. XXIII, 21. *Sentes nequaquam absolvet, visitans iniquitatem patrum super filios &c.* Rom. III, 5, 6. *Num injustus est Deus, qui infert pœnam? absit: alioquin quomodo judicabit mundum?*

dum? Deut. IV, 24. *Jehovah Deus tuus est ignis consumens, Deus zelotes.* Conf. Hebr. XII, 29. Inprimis notandus hic est locus Hebr. X, 26, 27. *Voluntarie peccantibus nobis, post acceptam veritatis cognitionem, non amplius pro peccatis superest sacrificium, sed terribilis expectatio judicii & ignis zelus, adversarios consumiturus.* Porro v. 28, 29, 30. *Si enim is, qui transgressus est legem Moysi, per os duorum aut trium testium sine miserationibus moritur; quanto putatis acerbiorē supplicio dignus censebitur, qui filium Dei conculcavit &c.* Novimus enim eum, qui dixit: *mea est vindicta, ego rependam, dicit Dominus.* Et rursus: *Dominus judicabit populum suum.* Horrandum est incidere in manus Dei vivi. Conf. Deut. XXXII, 35. Rom. XII, 19. Huc pertinent plurimæ Moysi & Prophetarum comminationes, complementum suum in populo immorigero aliisque gentibus nactæ.

§. V.

Manifestum itaque est, in omnibus locis, quæ de odio, ira, furore & vindicta Dei agunt (quorum permagnum esse numerum, quis nescit?) esse argumentum pro justitia Dei vindice. Et inter ea, peculiarem meretur observationem illud Pauli effatum Rom. I, 18. *ubi ira Dei manifestari dicitur e celo adversus omnem impietatem.* Hic enim Paulus manifestationem iræ e celo opponit vanissimæ atheorum & Epicureorum hominum persuasioni, quæ horrenda Dei judicia, & innumera pœnæ mala, quæ partim generatim huic universo post lapsum incubant, partim hanc atque istam gentem, urbem, familiam aut personam premunt, cæco casui, seu fortunæ, adscribunt, aut ad causas mere naturales referunt. Quem crassum errorem demturus Apostolus testatur, iram Dei, in varia judicia efferve-

B

scen-

scentem, manifestari *e caelo*, seu mala ista evenire *divinitus*, per singularem irati Numinis providentiam & justitiam hominum peccata ulciscentem. Quo sensu olim Sodomā cum vicinia sua per pluviam sulphuris ac ignis e caelo demissam fuit subversa, in exemplum aliorum per omne ævum Gen. XIX, 24. ep. Jud. v. 7.

§. VI.

Cum vero in Dei attributis nulla sit contrarietas, seu repugnantia, nulla mutatio; facile potest colligi, locutiones istas de Dei odio, ira, furore & vindicta *θεοπεινῶς*, h. e. purissime & sine ulla imperfectione, esse intelligendas, & attributum *justitiae* nequaquam repugnare attributo *amoris*, sed hoc potius illo illustrari & declarari, h. e. attributum *justitiae* & *sanctitatis* indicare, *qualis sit Dei amor*, scilicet a justitia & sanctitate haud alienus, sed cum utraque quam perfectissime conspirans. Quid? quod in ipsa *vindicta* sit exercitium *amoris*, nimirum erga id, quod sanctum & justum est & erga ipsam justitiam. Unde videas, in lege Dei subinde utrumque conjungi, *benedictionem* & *maledictionem*. De utriusque harmonia vide Exod. XXXIV, 6, 7. conf. Nahum. I, 2, 3.

§. VII.

Nec parvum auctoritatis justitiae Dei vindici adfert jus Dei supremum in genus humanum, cum sanctitate ejus conjunctum. Quod Dei jus cum ipsi in creaturas naturale sit, ideo est *immutabile* & *indispensabile*, nostrumque obsequium adeo facit necessarium, ut ab eodem absolvi haud possimus, inducta, si illud desit, ad poenam subeundam obligatione; quandoquidem immortæ veritatis probatique juris regula est, *pœnam naturæ esse vicariæ*, seu in intermissi officii locum succedere. Atque
ita

ita postulatio obsequii & exactio pœnæ ad Deum vi juris supremi ex æquo pertinet. A quo jure si Deus recederet, recederet quasi a se ipso, seque negaret ipsum, utpote hoc pacto negaturus, se esse Deum & Dominum, & creaturam esse creaturam, a se dependentem. Sed de hoc argumento, ad officium Dei judiciale extenso, vide deinceps Propositionem IV.

PROPOSITIO III.

Justitia Dei vindex probatur 3. e proprietate legis divinæ, quæ est imago & character voluntatis & naturæ divinæ.

ILLUSTRATIO.

§. I.

Lex divina habet vim obligandi ad præstandum obsequium, aut ad pœnam, si violetur, obsequii loco in satisfactionem subeundam. Vide Deut. XI, 26, 28. XXVII, 15. sqq. in primis v. 26. collat. Deut. VI, 5. Matth. XXI, 37. sqq. Unde legis imprecatio, seu maledictio, quæ sit, facile colligitur. Scilicet est ea dictamen & declaratio pœnæ, violatione legis promeritæ & pro istius culpa ratione violanti infligendæ; & pœnæ quidem, quæ omnium malorum, corporalium & spiritualium, temporalium & æternorum, cumulum complectitur; quemadmodum benedictio omnium bonorum, præcipue spiritualium & æternorum, affluentiam conferendam declarat. Conf. Matth. XIX, 16, 17. Gal. III, 12, 14. Eph. I, 3. 1 Pet. III, 9.

§. II.

Jam vero divina lex est ipsa Dei voluntas sanctissima, literis expressa, & exactissima divina justitiæ regula. Quæ si pœnam decernit in sui violatores, hanc utique ipse Deus decrevit. Atque ita justitiæ Dei est vindicativa; & quidem pro

natura sua immutabilis; quandoquidem Deus semetipsum negare nequit, nec ullus apex de legis maledictione cadere potest, quin impleatur, secundum ipsius Christi effatum Matth. V, 17, 18. Luc. XVI, 17. Pœnam vero intelligi maxime spiritualem & aeternam, indicat natura cum legis, tum hominis: legis, quæ spiritualis aeternæque sanctitatis ac veritatis est; hominis, qui spiritu, seu anima, præcipue peccat, & secundum eam reddito corpore aeternum est duraturus.

§. III.

Et hoc pœnæ malum, quod lex peccatoribus minatur, passim denuntiatum videas: primum quidem (ut de lege positiva protoplastis data nihil nunc dicam) in ipsa legis promulgatione Exod. XX. deinde in ejusdem declaratione, quam integrum exhibet Deuteronomium; vide speciatim c. XXVII, 26. nec non in ejusdem executione, maxime solenni ista & universali, quæ in extremo judicio futura est. Idem comprobatur officium Christi *hilasticum*; utpote cujus omnis nervus est in eo, quod nos a maledictione legis redemit, factus pro nobis maledictio, seu sponsor, qui reatum nostrum sibi imputatum abstulit. Qua de re deinceps in Dissertatione V.

§. IV.

Leges divinæ & præcepta Dei pro fundamento habent vel ipsam Dei *naturam* ac voluntatem perfectissimam, justissimam, sanctissimam & *immutabilem*; vel solum ejus *arbitrium*, pro diversitate respectuum *mutabile*. Prioris generis leges sunt necessariæ, & quia pro indole sua morali ad Dei cultum ipsamque jus naturæ per se pertinent, sunt indispensabiles, ita ut Deus ab ipsarum obligatione, salva natura sua, quenquam absolvere nequeat. Posterioris vero generis leges & constitutiones sunt arbitrariæ, quæ, quia certas tantum personas certis respectibus & ad tempus obligant, dispensationi seu abolitioni ab obligatione, aut tolerantia, locum relinquunt. Cujus

jus indolis erat circumcisio, Abrahamo quidem & posteris ejus præcepta, ab Israelitis tamen in deserto sine excisionis reatu, aut pœna, ob impedimenta Deo tolerante excusatiùs intermissa. Et huc universum legum ceremonialium, ex parte etiam judicialium, apparatus apud Judæos pertinere, ipsa occorroniæ veteris dispositio docet.

§. V.

Etiam arbitrariæ Dei leges contemptim habitæ & proterve violatæ reatum inducunt gravissimum, cum obligatione ad pœnam subeundam necessaria & indispensabili. Cujus rei ratio est in *auctoritate* Dei legislatoris *inviolabili*, uti & in obligatione hominis ad obsequium summa. Exemplum habemus in lege positiva de non comedendo vetitæ arboris fructu, uti & in modo dicta circumcisione aliisque ritibus, speciatim iis, qui in esu agni paschalis observandi erant. Vide Gen. XVII, 14. Exod. XII, 15. Quod si vero legum arbitrariorum transgressiones pœnas induxerunt necessarias, has multo magis legum necessariorum & immutabilium, quæ naturæ mere moralis sunt, violatione induci, quis negabit? Utrarumque legum analogia respectu obligationis etiam in eo est, quod cuiusvis legi arbitrariæ subsit indoles quædam legis moralis & necessariæ, & quod nulla lex arbitraria violari queat, nisi cum conjuncta violatione legis alicujus moralis & necessariæ. Manifestum hoc maxime est in exemplo protoplastorum; utpote qui violata lege positiva & speciali, quæ de arboris usu data erat, simul contra legem insitam, necessariam & indispensablem, quam in imagine Dei habebant, ita peccabant, ut hanc plane intra se destruerent.

§. VI.

Jam si lex, quæ naturæ est moralis & necessariæ, est immutabilis, multo minus ipsa Dei natura, quæ legis istius fundamentum constituit, est mutabilis. Atque ita Deus odio ha-

bet punitque peccatum non ex *voluntate libera*, sed ex *necessitate naturæ suæ*; non vero Stoicæ, sed tali, quæ negato factum cum libertate omnino consistit. Si enim illud tantum odisset e voluntate quadam libera & mutabili, posset illud etiam non odisse, seu amare; id quod vero naturæ ejus sanctissimæ repugnat. Deus pro justitia sua naturali & immutabili est ignis consumens; ideoque, objectum nactus justitiæ suæ vindicis, erga illud non eum indifferentia aliqua, seu cum electione, aut libertate inflammandi, aut non inflammandi versatur, sed illud ipsum necessario, seu per necessitatem naturalem, invadit. Obsequium enim legi & legislatori Deo præstandum, quia per naturam Dei immutabilem indispensabile est, haud præstitum, præter *avoplav* suam, etiam in *avrovoplav* & *avrovoplav* abit, judicia Dei provocans. Atque ita pœnæ huic reatui debitæ fiunt indispensabile & necessaria, seu salva Dei justitia condonari nequeunt, nisi intercesserit satisfactio: de qua suo loco in peculiari Dissertatione.

PROPOSITIO IV.

Justitia Dei vindex probatur 4. argumento a jure Dei summo & ob officio ejus, tanquam summi & justiciæ judicis, judiciali desumpto.

ILLUSTRATIO.

§. I.

Deo summam in humanum genus jus ac judicium competere, ipsa sanior ratio dicitur, creationis & conservationis, atque ita etiam summi dominii, fundamentis nixa. Scriptura vero sacra idem innumeris fere in locis comprobatur. Videantur inter alia præcipue sequentia loca: Gen. XIII, 25. *An judex totius terræ non exerceret jus?* Psalm. II. 9. *Deus*
judica-

judicabit populos: & v. 12. seqq. *Deus est justus iudex & Deus indignans toto die. Si non reversus fuerit [improbis] gladium suum acuit, arcum suum tetendit, & direxit eum, preparavitque sibi vasa mortis* κ τ λ. Psalm. IX, 8, 9. *Jehova preparavit ad iudicium thronum suum; idemque judicabit orbem justissime, judicabit populos rectissime.* Ejusmodi locis abundare psalmos & scripta prophetarum, nemo nescit. Quare plurimum allegatione superfedeo. In libris novi fœderis videantur inter alia quæ occurrunt. Matth. III, 10, 12. XII, 36, 37. XVI, 27. XXV. Act. XVII, 31. Rom. II, 5. seqq. III, 5, 6. κ τ λ. Cum his aliisque locis confer omnino illud Mosis & Pauli de Deo: *ἐγὼ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει κύριος, mihi vindicta [competit] ego rependam, dicit Dominus.* Deut. XXXII, 35. Rom. XII, 19. Hebr. X, 30, 31.

§. II.

Jam vero jus magistratus, tanquam boni & ab ipso Deo constituti iudicis, est legi conveniens potestas compensandi partim scelera adæquatis suppliciis, partim benefacta defensione ac beneficiis. Et justitia nihil est aliud, quam ipse usus hujus potestatis judicialis. Quis ergo dubitare posset de fundamento & usu justitiæ vindicativæ? Quod enim iudicibus inter homines constitutis competit, multo magis proprium est Deo, summo hujus universi iudici, qui ordinem & officium iudicum subordinatorum per ipsum juris naturalis dictamen instituit, ejusdemque auctoritatem in sacro codice multis sanctionibus communivit.

§. III.

Quid? quod Deus, tanquam catholicus totius mundi iudex, universum terrarum orbem aliquando cum emphasi judicabit, unicuique secundum statum & opera sua, quod justum est, tributurus. Quo in opere stupendo omne fere punctum feret *justitia vindex.* Et hoc est, quod, præter loca jam allegata,

gata, plurima alia longa sacri codicis serie comprobant. Vide inter alia Psalm. XXVI, 13, 14. XCVIII, 10. Jes. II, 12, 19. XIII, 9, 10, 11. XVI, 15, 16, 24. Dan. VII, 9. seqq. Zeph. I, 14. sqq. Matth. III, 10, 11. &c. Item Act. XVII, 31. Rom. II, 5. seq. 2 Cor. V, 10. 2 Theff. I, 5. seqq. 2 Pet. II, 4. seq. Hebr. X, 27. seqq. Epist. Jud. v. 6. seq. v. 14, 15. & in Apocalypsi passim, inprimis c. XX, 10. seqq. In quibus locis præcipue illud iudicii divini momentum, quod hujus est disquisitionis, est attendendum, positum in severiore, justissima tamen, vindicta, qua damnatis præter pœnam damni etiam pœna sensus, quæ tamen determinari nequit, infligitur.

§. IV.

Nec prætereundum hic est illud justitiæ vindicis, a iudiciis humanis illustratæ, momentum, quod illa in *satisfactio-
ne* habet. Hanc enim in iis locum habere, nemo nescit. Immo quid ipsa pœna est, nisi satisfactio publica? Vicaria autem est satisfactio, si quis rei culpa quasi in se translata eam sufficienti compensatione demat. Quam quando admittit & reo in absolutionem imputat justitia vindex, jam aliquod gratiæ temperamentum habet & exercet. Sed de hoc suo loco.

PROPOSITIO V.

Justitia Dei vindex probatur 5. exemplis evidentissimis, quorum ne numerus quidem iniri potest.

ILLUSTRATIO.

§. I.

Spiritus defectores catenis caliginis in diem magni iudicii majori pœnæ servantur 2 Pet. II, 4. ep. Jud. v. 6.

Primi mundi impietatem & flagitia Deus post longam & frustra infusam *μαρποθυμιαν* aqua diluvii vindice ultus est. Gen. VII.

Regio-

ECCLESIE EVANGELICÆ.

17

Regionem pentapolitanam, in qua Sodoma flagitiis maxime cooperta erat, Deus flamma sulphurea ad internecionem delevit. Gen. XIX.

Ger & Onan, ordinis divini in propagatione generis humani violatores nefarii, supplicio *θελάρω*, seu ab ipso Deo *ἀμίσως* immisso, perierunt. Gen. XXXVIII, 7, 10.

Pharaonem & Aegyptios Deus ultricibus rubri maris undis submersos delevit, postquam in eosdem antea horrenda varii generis judicia ediderat, Mose & Aarone ministris. Exod. V-XV.

Nadab & Abihu, filii Aaronis, ob thymiama alieno igne, obstante expresso Dei mandato, oblatum igne consumuntur ultore, e columna nubis & ignis erumpente. Lev. X.

Mirjam, Aaronis soror, plaga lepræ *ἀντιλογίας* suæ poenam luit. Num. XII.

Turba Corachi ob seditionis crimen terræ hiatu absorbetur. Num. XVI.

Israelitæ Deo & Mose obmurmurantes diversis temporibus modisque repentina morte absumuntur, immo ad unum fere omnes, quotquot annum ætatis vigesimum superaverant, e speciali Dei judicio moriuntur in deserto, a Cananæ hæreditate exclusi.

Cananæe gentes ob consummatam peccatorum mensuram Dei vindicis jussu extirpantur. Lib. Jos.

§. II.

Superfedeo recensione horrendorum Dei judiciorum, in refractarium populum Israeliticum generatim, partim etiam speciatim in certas familias ac personas, inde a constituta theocratia & reipublicæ primordiis, usque ad ejusdem finem & excidium editorum. Horum enim exemplis sacrum codicem abundare, nemo nescit. Tractavit hanc materiam ex instituto, & non solide minus, eruditeque, quam pie, Cel. Theologus Giesensis, D. IO. HENRICUS MAIUS in *Oeconomia judicio-*

C

1711

rum Dei diversis tomis per utriusque testamenti tempora & periodos deductam.

§. III.

Et quid omnium temporum historia, non solum ecclesiastica, sed civilis etiam, est, nisi locuples testis & interpres utriusque beneficiorum Dei singularium, ita etiam iudiciorum ejusdem tremendorum? Nec inter mortales, quotquot Dei providentiam credunt ac reverentur, & per ætatem aliquam viarum Dei experientiam habent, erit ullus, qui non varia vindictæ divinæ exempla, etiam singularia in certas familias & personas edita, quasi in numero habeat.

§. IV.

Et quis, nisi fidei & reverentiæ erga summum Numen plane expers, collatis illis judiciis, quæ pandectæ sacra Deo vindicti adscribunt, crederet casu fieri, quæ exemplis istis præcis & biblicis adeo sunt parallela? Certe non raro ea videas justitiæ vindictis documenta, quæ ipsos etiam impios, a reverentiæ Dei alias alienissimos, in stuporem rapiant, adeo ut vel inviti manum Dei ultricem agnoscere & revereri cogantur. Nec raro evenit, ut iisdem homines ad malefactorum suorum agnitionem adducti sint. Quo in genere notum est exemplum imperatoris Mauritii; quippe qui suorum cade a Phocæ in ipso conspectu excruciatius identidem protulisse dicitur illud Davidis: *Iustus es, Domine, & iusta sunt iudicia tua.*

§. V.

Doctrinam universam de justitiæ Dei vindice speciatim egregie illustrat *jus & pœna talionis*, cujus fundamentum, seu dictamen, habet ipsum jus naturæ. Unde enata sunt illa axiomata:

Nec lex justior ulla est,

Quam necis artifices arte perire sua. Ovid.

Item: Per quod quis peccat, per idem punitur & idem.

Quare

Quare recte GODOFREDUS Not. in Novell. CXV. c. 3. §. 13. *Est hoc in pœnis irrogandis, quoad ejus fieri potest, servandum, ut pœna delicto similis imponatur, quæ delinquentis animo speciem delicti maxime repræsentet, ut per ea quisque maxime puniatur, per quæ vel in quibus peccaverit.* Et hanc ipsam talionis pœnam, quia juris naturalis est, etiam in politia Judaica sancitam & declaratam videas Exod. XXI, 24. seqq. Lev. XXIV, 19. seq. Deut. XIX, 18. seqq. Conf. Num. XXXV, 19. Huc refer illud ipsius Servatoris nostri Matth. VI, 1, 2. *Nolite judicare, ne judicemini. Quo enim judicio judicatis, eo judicabimini, & quæ mensura metimini, ea reddetur vobis.* Item illud Apocalypses c. XVI, 5, 6. *Iustus es, Domine, qui es, & qui eras, & qui eris, quia hæc judicatis: quia effuderunt sanguinem sanctorum & prophetarum, sanguinem bibendum eis dedisti: digni enim sunt.* Vide hanc materiam ex instituto ante aliquot annos tractatam in Dissertatione peculiari de Pœna talionis, præcipue exemplis biblicis illustrata.

PROPOSITIO VI.

Justitia Dei vindex probatur 6. e
doctrina sacrificiorum, expiationis seu
satisfactionis causa oblatoꝝ.

ILLUSTRATIO.

Scopus & effectus Sacrificioꝝ præcipuus erat *expiatio*. Expiatio autem locum habere nequit, nisi supponatur justitia Dei vindex peccatis læsa, ideoque satisfactionem exigens & vicariam admittens. Conf. Hebr. X, 26, 27. Hiob. XXXIII, 24. sed de hæc materia ex instituto ager Dissertatio V.

PROPOSITIO VII.

Justitia Dei vindex probatur 7. ex
C 2 offi-

20 SECT. I. DE SENTENTIA VERA
officio Christi sacerdotali, & opere e-
jus hilastico, seu ex ejus satisfactione.

ILLUSTRATIO.

Opus Christi hilasticum, seu ejus satisfactio, itidem sup-
ponit justitiam Dei vindicem, utpote quæ sine hac ne recte
cogitari quidem potest. Christi vero Satisfactionem vicariam
esse doctrinam maxime fundatæ & immotæ veritatis, Dissert-
tatione VI. pluribus demonstrabitur.

PROPOSITIO VIII.

Justitia Dei vindex probatur, aut
illustratur 8. e magnitudine divini a-
moris, missione & traditione filii unige-
niti demonstrati, & conjuncti cum a-
bundantia amoris, ab ipso Christo ex-
hibiti.

ILLUSTRATIO.

§. I.

Amorem Dei in missione Filii, & ipsius Filii in opere re-
demtionis declarari videas, ut summum & intensissimum. Vi-
de Jo. III, 16. Rom. V, 8. VIII. 35.-39. Tit. III, 4. 1 Jo. IV, 9, 10. Jam
vero si negatur justitia Dei vindex, quæ satisfactionem neces-
sario exigit, simul concidit redemtionis necessitas. Hac au-
tem negata, aut obscurata, negatur, aut obscuratur, gloria di-
vini amoris, per missionem & traditionem filii, tanquam do-
cumentum certissimum & inæstimabile, declarata.

§. II.

Eadem inde negatio, aut obscuratio, emergeret in neces-
sitate adventus, officii, seu operis, & mortis Christi. In his
enim

enim Christum summum summi sui erga nos amoris documentum dedisse, quis dubitaret? Et quis non ideo suum faceret illud Pauli: *Christus me amavit, & semet ipsum tradidit pro me.* Gal. II, 20. Item: *Christus nos amavit & semet ipsum tradidit pro nobis in oblationem & victimam Deo in odorem bone fragrantie* Eph. V, 2. Quod si vero neges justitiam Dei peccati vindicem, cui faciendum fuerit satis; certe tollis primarium *εὐαγγελιστικὴν*, officii, & mortis Christi causam, ipsamque ejus necessitatem. Hac autem sublata negatur, certe enervatur ac vilescit, gloria atque abundantia amoris Christi erga nos. Quanta enim erit amoris emphasis ac demonstratio in re, quæ non fuit necessaria, sed jure, dominio ac justitia Dei salvis intermitti potuit? Et quanta quæso Deo non tribuenda esset iniquitas in ipsum Filium innocentem, si nulla sponsonis ac acerbissimæ satisfactionis necessitas statuatur? Certe exemplum patientiæ externum etiam martyres præbuerunt, & quidem in divexationibus, si non gravioribus, si externa tantum spectes, tamen diuturnioribus: atque ita propter solum exemplum non opus fuisset morte Christi.

PROPOSITIO IX.

Justitiam Dei vindicem 9. tacite comprobat ipsum conscientiæ dictamen, divinitus nobis insitum.

ILLUSTRATIO.

§. I.

Quemadmodum in conscientia tacita est apologia, quæ benefacta consequens eam suo modo tranquillat; ita in eadem non minus adest *ναεργυγία*, latens accusatio, quæ e malefactorum, quorum sibi conscientia mens est, resultans, eam torquet & interturbat e justii judicii metu: quemadmodum testatur Paulus Rom.

Rom. II, 15. Item c. I, 32. *qui Dei diuina [h. e. iustam & adequatam] iudiciorum, seu poenarum, dispensationem] norunt, quod illi, qui talia faciunt: [uti narratur in antecedentibus] morte digni sint:* qua autem? certe aeterna: quandoquidem non ignorabant scelerati, morti temporali etiam optimos quosque esse obnoxios. Et mortis nomine poenas intelligi, res ipsa indicat. Nec ad eam auertendam sufficere crediderunt solam poenitentiam per se, sed ad expiationem irati numinis confugerunt. Atque ita a conscientiae moribus, tanquam latentis intra se iudicii divini documentis, immunes haud fuerunt.

§. II.

Et hoc est, quod comprobatur experientia scilicet uniuscujusque conscientiam, e iustitiae vindicis sensu, arcano instinctu ad Dei tribunal trahi, ita ut illud reformidet. Qui sensus, etiam si excussus est, identidem tamen recurrere solet. Id quod cum mortales ad unum omnes, quotquot exuta humanitate non plane obbrutuerunt, sibi natura insitum deprehendant, id ipsum merito illis annumeratur principiis, quae *νομοί εννοίας & νόμιαι διέξαι* appellantur. Hoc argumento moti barbari Melitenenses Paulum vincitum pro homicida habebant; cum viperam lethiferam de manu ejus pendente viderent, rati hunc casum divini iudicii effectum esse. Act. XXVIII, 4. Eodem respectu ad Deum peccatorum vindicem habito Horatius ait:

*Raro antecedentem scelestum
Deseruit pede poena claudo.*

§. III.

Quod si exempla eorum, qui, ex arcano iustitiae vindicis sensu, conscientiae moribus laborarunt, in sacris litteris quaras, primi omnium nobis occurrunt protoplasti; utpote fugae & quaesitis latebris haud obscure testati, se e dictamine conscientiae Dei iudicium reformidare. Et quos non sensit terrores David? Certe psalmi ejus metanoetici, alii que nonnulli, satis

fatis superque produnt, non fuisse effectum corruptæ imaginationis, aut inaniâ terriculamenta, quæ de angoribus suis, cruciatui infernali simillimis, prodidit. Quid? quod hos ipsos identidem expresse ad justitiam Dei vindicem referat, ideo inter alia Psalm. XXXVIII, 1, 2. precatus: *Domine, ne me corripas in furore tuo, neque in ira tua castiges me!* &c. Confer Psalm. CII, 4, 5. & vide exemplum Jechiskie parallelum Jes. XXXVIII, 17. uti & in antecedentibus. Atque ita experitur conscientia territa, quid sit, sibi thesaurum iræ cumulasse in diem διαγορησίας tremendum Rom. II, II. quid sit, jam judicatum esse per Dei δικόνομα. ac manere sub ira Dei, seu iram Dei manere super ἀπίστω. Jo. III, 36. Confer exemplum Jobi c. VI, 4. Certe anima hoc modo afflicta nullo modo adduci poterit, ut credat, se sine satisfactione apud Deum esse in gratia; potius ejusmodi gratiæ præcones pro consolatoribus mendacii & vanitatis esset habitura Job. XVI, 2.

PROPOSITIO X.

Justitiam Dei vindicem 10. comprobabat mos omnium gentium universalis ac religiosissimus, in placando irato numine occupatus.

ILLUSTRATIO.

§. I.

Huc præcipue pertinent profanarum gentium sacrificia, inter quæ eminebant duo hæc genera: unum ἱλασµὸν, placulare ad ipsam Deum relatum, nimirum expiandum & hominibus reconciliandum: alterum ἀνυσµὸν seu καθαρῶν, iustiale, ejus objectum certa erant peccata, quæ eodem expiabantur, ad Dei iram avertebam. His sacrificiis & placitis gentium omnium, quotquot sub sole fuerunt unquam, sacra abundasse, nemo

nemo, qui in residuis ipsarum scriptis vel mediocriter tantum versatus est, ignorat, nedum negat.

§. II.

Nec ignotum est doctorum cuiquam, idolomaniam istorum hominum ad ipsam quoque ἀνθρώποθυσιαν, et si humanæ naturæ horrorem incutit, esse progressam, justitiæ vindicis placamento in ea præcipue quæsito. Vide EUSEBIUM L. IV. *Præparat. Evangel.* c. XVI. ubi is ex auctoribus aliis probat, ἀνθρώποθυσιαν immanitate plurimas gentes irreligiose fuisse delectatas. Antiquissimam esse eandem, vel ex eo liquet, quod Deus populum Israeliticum ex Ægypto eductum severiore lege ab impietate ista nefanda avocavit.

§. III.

Jam si in moris istius religiosi generatim in justis & iratis numinis expiatione positi, originem inquiras primam, duo ejus principiaprehendimus: unum in *insito conscientiæ dictamine* de justitiæ sanctissimi Dei vindice & peccatoribus per se intolerabili; alterum in *subsidio traditionis Noachicæ*, per commercia cum populo Israelitico plurimum illustratæ & confirmatæ. Quod principium ipsam quidem revelationem divinam & institutionem pro fundamento habet, at a gentibus sibi relictis turpiter ignoratam. Nucleo enim cœlestis veritatis amisso in ἐσθηθροσκεία sua circa corticem insaniverunt profani, exemplo Abrahami & Jephthæ, perperam intellecto, ad ἀνθρώποθυσιαν abusi.

§. IV.

Verum enim vero quidquid isti circa veritatem a majoribus traditam & circa ejusdem applicationem deliraverint; nobis ad rem præsentem sufficit, doctrinam de justitiæ Dei vindice, sed placabili, omnium gentium institutis comprobari. Et hinc merito concludimus, hanc veritatem esse notionem, quæ ipsi naturæ humanæ quodammodo insita, per traditionis viam ad ipsam Dei revelationem & Noachicam institutionem sit referenda.

SECT.

DE SENTENTIA PETRI POI-
RETI FALSA.

Σύνοψις.

Poireti opinio est speciosa quidem §. I.
Et aliquot scriptura dictis perperam
applicatis exornata §. II.

Ac pluribus proposita §. III. - V.

Sed sepositis, qua in ea vera sunt.
§. VI.

Est falsissima, speciatim in eo, quod
Deus non nisi ut medicus circa
peccatum & peccatorem versetur
§. VII.

Unde liquet, quantis defectibus Poi-
reti hermenentica scateat, §. VIII.

In cuius usu is extremum unum fu-
giens in alterum incidit. §. IX.
Nec de concursu Dei circa malum
recte sentit. §. X.

In his vero placitis suis negationem
satisfactionis & justificationis fo-
rensis pro scopo habet §. XI.

Sed in iis male stetit, praesidiis & ar-
gumentis plane destitutus §. XII.

Unde etiam de Socinianorum causa
judicari potest. §. XIII.

§. I.

Hypothesis Cl. Auctoris speciosa est, in Deo non aliam
esse iustitiam, quam talem, secundam quam is homines lapsos,
si monstratam salutis viam ingredi detrectent, miseræ suæ, uti
in tempore, sic etiam æternum, relinquat, & ut ab ea libe-
rentur, infusa gratia absolutam puritatem requirat. Iustitiam ve-
ro peccatorum vindicem negat. Vide *Oeconom.* Lib. II. c. XVII.
p. 569. *Quod homines positive a Deo puniantur, & ad infer-
num damnentur, falsum est: quippe quos sibi tantum relinquit
quales sunt, & nullatenus attingit, ut diximus.*

Pag. 570. *Iustitiam divinam tum Adamum, tum successores
ejus per se & positive punire, falsum est. Illi enim hoc ipso jam
puniantur, quod Deus nihil iis facit, sed tum fontem, tum ri-
vulos, quales & sunt & alii ab iis descendunt, relinquit.*

Pag. 658. *Iustitia Dei iustum esse dicebat, postulabatque ho-
minem rebellem propter ingrati animi crimen, propter pertina-
ciam obstinatam, propterque indignitatem suam, sibi & miseris
suis*

D

suus relinqui. Item p. 659. ubi iustitiam Dei punitivam vocat inventum scholasticorum infelici sidere natum, principium crudelitatis, inflata Socinianorum tibia eandem absurditatis postulans.

Pag. 660. *Si hominem sibi ipsum relinquat, hæc ipsa omnium maxima jam erit calamitas, quæ ei accidere queat; sic enim homo suus sibi tortor erit, & inferni tum spiritualis tum corporalis infelix scaturigo & fabricator.*

Pag. 524. *In scriptura Deus PUNIRE dicitur, quando res ita evenire sinit, quemadmodum homo eas extra ordinem a Deo præstitutum voluit & ordinavit. - - Sic ut Deus NON MAGIS PUNIAT, QUAM MEDICUS, qui ab aegrotis sibi temperare nolente, & medicinam sibi benigne præparatam respiciente, discedit, eumque obstinationi & intemperie sue tandem relinquit. Homo se ipsum proprie punit, non Deus hominem, quemadmodum non Deus hominem, sed homo solus se ipsum proprie & perdit, & reprobatur & damnatur.*

§. II.

Et hæc POIRETI sententia eo est speciosior, quo convenientior videtur duobus illis Scripturæ locis, quæ allegat, ita pergens: *Perditio tua ex te, O Israel; tantummodo in me auxilium tuum.* Hof. XIII. 9. *Malitia tua puniet te & aversiones tue castigabunt te: sciesque & videbis malum tuum atque amaritiam inde esse, quod Dominum Deum tuum dereliqueris, in me vero nihil esse, unde tibi sit timendum.* Vide eundem in sequentibus, §. XVII. ubi verba Dei, quæ ad prævertendam defectionem in paradiso prolata, præter proprietatem præmonitionis & prædictionis etiam pœnæ notionem habent, de sola admonitione & prædictione interpretatur. *Scriptura, inquiens, totidem solum admonitiones affert, quibus Deus sequelas quasdam naturales peccati indicat x. t. 7.*

§. III.

Nec prætermittendus hic est locus, qui habetur L. II. c. XVIII. p. 586. ubi repetita sua hypothese sententiam ecclesiæ evange-

vangelicæ absurdissimi erroris postulat: *Hæc quidem, inquit: vera & propria est idea JUSTITIÆ ULTRICIS DEI, ex qua emendandus est error communissimus eorum, qui volunt a divina justitia penas positive infligi, aut ab ea certam pœnarum quantitatem exigi, qua placari debeat, ita ut nullam inde partem remittere vel possit vel velit: quo fit, ut homines ad murmuræ impatientiamque prouant, utque de Deo opiniones impias ac terribiles habere incipiant. u. r. l. Item p. 587. Quanquam Deus positive non puniat, peccatoribus tamen eo nomine melius non erit, & nihil secius penas ferent suas: illi namque semet ipsi sponte sua puniunt non leuius, immo grauius etiam, quam vulgo a Deo puniri creduntur; vereque dum a Deo alienati sunt, malorum omnium ipsi sunt origo, ita ut nullum unquam bonum vel sibi dare, vel usquam reperire possint, posteaquam sese malo addixerunt. Et hic quidem diuina justitiæ consensus indirectus adest, interueniente regula hæc justissîma: FLAT SINGULIS, QVOD SIBI QVISQVE ELEGERIT. Conf. omnino p. 523. ante fin.*

S. IV.

De concursu Dei circa arcesitam istam ab homine pœnam, seu miseriam, ibidem paulo post ita sentit: *Pœnæ istius respectu triplex saltem actio in Deo concipi potest, vel ut eam totam tollat, vel ut totam accidere sinat, vel ut sequelas ejus effectaque suspendat, quo homini tempus interim detur ad se redeundi seseque convertendi: ac sine hac quidem suspensione nec mundus, nec homines jam subsistere aliter possent, quam sub forma inferni, uti tum videbitur, cum malum penitus a bono separatim sibi met ipsi jure relinquitur, nullo amplius bono admixto.*

S. V.

Quandoquidem vero POIRETUS non nescit, hypothesi suæ quamplurima scripturæ loca obstare, ipsorum δεινωσις p. 660. his enervatum it verbis modisque: *Non arbitror in objectionum numero poni debere formulas quasdam loquendi a*

Scriptura Sacra frequentatas, quas si sensu proprio accipere velis, nulle erunt animi humani motiones tam vitiosæ, quæ Deo non attribuantur. Nescio, utrum jam ante monuerim, quo sensu Deus dici possit punire, videlicet, quando vis ac potentia divina, quæ creaturis ab initio indita, perpetuo in eisdem manet, quoque essentiam earum activitatemque constituit, a lumine atque amore destitute activitatis suæ vires in semet ipsam exercet. Quando, inquam, Deus potentiam hanc activitatemque divinam, [quæ ab ipso est] sibi relinquit, neque suam ei amorem luminosum impertit, tunc dicitur punire. Quæ loquendi ratio a propria significatione descecit, indicatque non quidem modum aliquem agendi positivum, quo Deus erga creaturam utatur; sed cessationem saltem bonitatis divinæ agere cessantis, quam cessationem malorum omnium, quæ homo activitate sua tenebrosa maleque ordinata sibimet ipse fabricat, conglomeratione subsequitur. Vide eundem Tom. I. p. 211. & 561. & alibi: quorum locorum cumulatione supersædeo, utpote supervacua.

§. VI.

Hæc hæctenus de sententia POIRETI: in qua ne, quod verum est, cum falso confundatur, ab hoc istud merito distinguimus.

Verum est, hominem gratiæ contemptorem a Deo juste descri, & sibi ipsi suæque miseriæ relinqui.

Verum est, hominem sibi ac miseriæ suo naturali relictum in magna versari calamitate, tanquam in inferno aliquo.

Verum quoque est, hominem esse sui ipsius tortorem, sui que exitii & ipsius inferni quasi fabricum, atque ita hoc respectu illum semet ipsum punire.

Hæc & hujus generis plura verissima sunt, sed nequaquam in obscuracionem, nedum negationem, eorum, quæ non minus vera sunt, erant abripienda, uti fecit auctor doctissimus.

§. VII.

§. VII.

Falsum itaque est in sententia POIRETI, Deum, apud peccatorem & circa peccata tantum medici obire partes, seu *NON MAGIS PUNIRE, QUAM MEDICUM, qui ab egroto sibi temperare nolente & medicinam sibi benigne preparatam respiciente, discedat, eumque obstinationi & intemperiei suae tandem relinquat.* Siccine vel sexcentena Scripturae loca de Deo iudice & iusto ejus judicio ac poena nullius sunt numeri ac ponderis? Siccine loca, quae de gratia & praxi Dei medicinali agunt, iis, quae auctoritatem & severitatem ejus judicialem sancte reformidandam nobis describunt, opponenda sunt, istis plane negatis, aut enervatis?

§. VIII.

Et quam inepta non est Auctoris nostri hermenevtica, qua is locorum, quae de judicio ac poena agunt, significationem propriam ac emphasim plane it sublatum? Deus tempore Abrahami pra aliis omnibus regionem Cananae pentapolitanam deprehendebat corruptam, adeo ut profligata incolarum malitia iustae poenae jam in tempore infligendae esset matura. Quomodo autem eam inflixit? Num per solam desertionem, ut ipsos tantum sibi suaeque miseriae, quae per se in peccato & *ἀσώτεια* est, relinqueret? Nequaquam. Positive exseruit iudicium suum, flammæ ultricis supplicio in Numinis sui contentores *ἀσώτους* immisso. Gen. XIX. Et quis unquam vidit bonum iustumque iudicem, qui existimaverit, defunctum se satis superque esse officio suo, si fures, raptores, latrones, incendiarios, aliosque hujus generis facinorosos, sine positiva poenae irrogatione sibi ipsis reliquerit suaeque conscientiae, ratus, hanc, ubi excitata fuerit, tormentorum satis esse habituram? Quam ineptum iudicium quo minus agitet justus iudex in foro humano, jura obstant & leges; jura ipsius naturae, & leges bonae civitatis, istis conformes. Jus vero naturae ipsius Dei est, a quo

quo natura & quidquid in ea naturalis boni residuum est, dependet. Quare a Deo, tanquam iustissimo & supremo iudice ejusque iudicio, alienum esse nequit illud, in quo iudiciorum, quæ ipse constituit & comprobavit, vicariorum, seu ipsius iudicio subordinatorum, nervus præcipuus consistit. Taceo nunc reliqua veræ sententiæ præfidia & argumenta, quæ supra Sect. I. in medium producta sunt, cum istorum applicatio cuiusvis sit facillima, ita ut nunc esse possim brevissimus.

§. IX.

Nec quidquam juvat, potius premit oneratque POIRETUM, prætextus difficultatis & absurditatis, quam propria locorum de iudicio & pœna significatio pariat; quando: *Non arbitror, inquit, in objectionum numero poni debere formulas quasdam loquendi a Scriptura Sacra frequentatas, quas si sensu proprio accipere velis, nullæ erant animi humani motiones tam vitiosæ, quæ Deo non attribuantur.* Manifestum enim est, ipsum confundere sensum proprium, qui in Deo est eminentissimus & perfectissimus, cum imbecillitatibus istis, quarum ideas locutiones istæ iudiciales, quando de hominibus, iisque privatis, seu iudicium haud agentibus, usurpantur, nobis imprimere solent. Et in hac confusione Auctor ad alterum abit extremum. Nam, a iudicio Dei imperfectiones & aberrationes humanas se juncturus, ipsam ejus ac iustitiæ vindicis indolem plane negat, ignorans, in extremorum istorum medio esse veritatem, ab istis alienissimam, uti supra Sect. I. descripta est.

§. X.

Nec recte se habent, quæ POIRETUS loco §. IV. allegato de concursu Dei circa arcescitam hominis pœnam, seu miseriam, tradit. Non enim tollit eam Deus, uti is existimat, sine interventu & applicatione satisfactionis. Nec eam totam accidere sinit, tanquam otiosus spectator, sed circa eam versatur
ut

PETRI POIRETI FALSA.

ut justus iudex, vere & positive puniendo: etsi positiva illa
 pœnæ immisio, pro nostra intellectus imbecillitate, in exemplis
 quam plurimis, & generatim in exitio aeterno, obscurioris no-
 tionis sit, captum nostrum transcendens, eidem tamen nequa-
 quam repugnans.

§. XI.

Scopus Auctoris in iustitia Dei vindice secundum genui-
 num ejus sensum negata est negare necessitatem satisfactionis
 forensis & proprietatem justificationis forensis, quemadmo-
 dum in progressu harum Dissertationum pluribus videbimus.
 Utrum vero iste error hunc, an hic istum, pepererit in ani-
 mo ipsius, quis, nisi solus καὶ διογνώσεως, definiet? Probabile
 quidem omnino est, ipsum primum concepisse errorem de
 iustitia Dei vindice in sensu forensi neganda, eaque negata per
 necessariam consequentiam ad negationem satisfactionis & ju-
 stificationis forensis esse progressum: sed fieri tamen potuit,
 ut ex præjudicio impeditæ sanctimonix primum negaret sen-
 sum satisfactionis forensis, hoc autem negato pergeret ad co-
 natum subvertendi illud iustitiæ vindicis fundamentum, cui do-
 ctrina illa superstructa est. Nec huic errorum generationi ob-
 stat tractationis series: siquidem errorem, qui ex alio est
 prognatus, ideo priori tradere potuit loco, quia is in serie sy-
 stematica πρώτων illud ψεύδος præcedit.

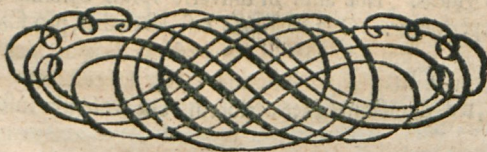
§. XII.

Quam vero nudus Auctor fuerit a præfidiis in adstruen-
 do errore suo & in destruendo vero dogmate, ex allegatis il-
 lius locis videas. Nec alibi in universo ipsius Systemate va-
 lidiora reperiuntur. Qua ἀδυναμία etsi laborabat, pro sua ta-
 men erga se ipsum fiducia sibi vitus est methodum demon-
 strationis mathematicam adhibuisse. Nec sola est vana hac
 persuasio, sed adjunctam habet acriorem veræ sententiæ insecta-
 tio-

32 SECT. II. DE SENTENTIA PET. POIRETI FALSA.
tionem. Non enim dubitavit eam vocare inventum schola-
sticum, infelici fidere natum, principium crudelitatis, erro-
rem communissimum κ. τ. λ. Quæ, cum justæ ἀποδείξεως serie,
quam habet Sectio I. collata, quam indigna sint, & quantum
purioris doctrinæ ἀγνωσίαν in viro alias doctissimo prodant,
quis bonæ doctæque mentis lector non videt & miratur?

§. XIII.

Operæ quidem esset pretium, ut etiam Socinianorum cor-
ruptelæ strophæque nunc ad demonstratæ veritatis censu-
ram & examen vocarentur. Sed hoc non permittit institu-
ti, Poiretiani Systematis consideratione circumscripti, ratio
& brevitatis meta, Dissertationibus Academicis præfixa. For-
tasse dabitur alia occasio, qua tumidis illis vanisque spiriti-
bus post tot animadversiones alias denuo dici possit, quod res
est, ineptiis ipsorum dialecticis, potius ἀλόγοις, in apicem
productis. Vix enim alios Sociniani magis ἀλόγως de rebus
divinis philosophari deprehendas, etsi corruptam rationem
idoli instar colant. Interea tamen crediderim, veritatis ἀπό-
δειξιν sect. I. ita esse instructam, ut inde satis propugnaculi ad
retundenda Socinianorum tela desumi possit. POIRETUM
vero in doctrina de Deo & aliis nonnullis, quas Socinianum
virus attentavit, Sociniani nequaquam annuero: doleo ta-
men, ipsum in aliis maximi momenti dogmatis ipsorum
partes tueri, saltem istorum armis pugnare, nec
tradere saniora.

JJ 5225

ULB Halle

3

002 698 757

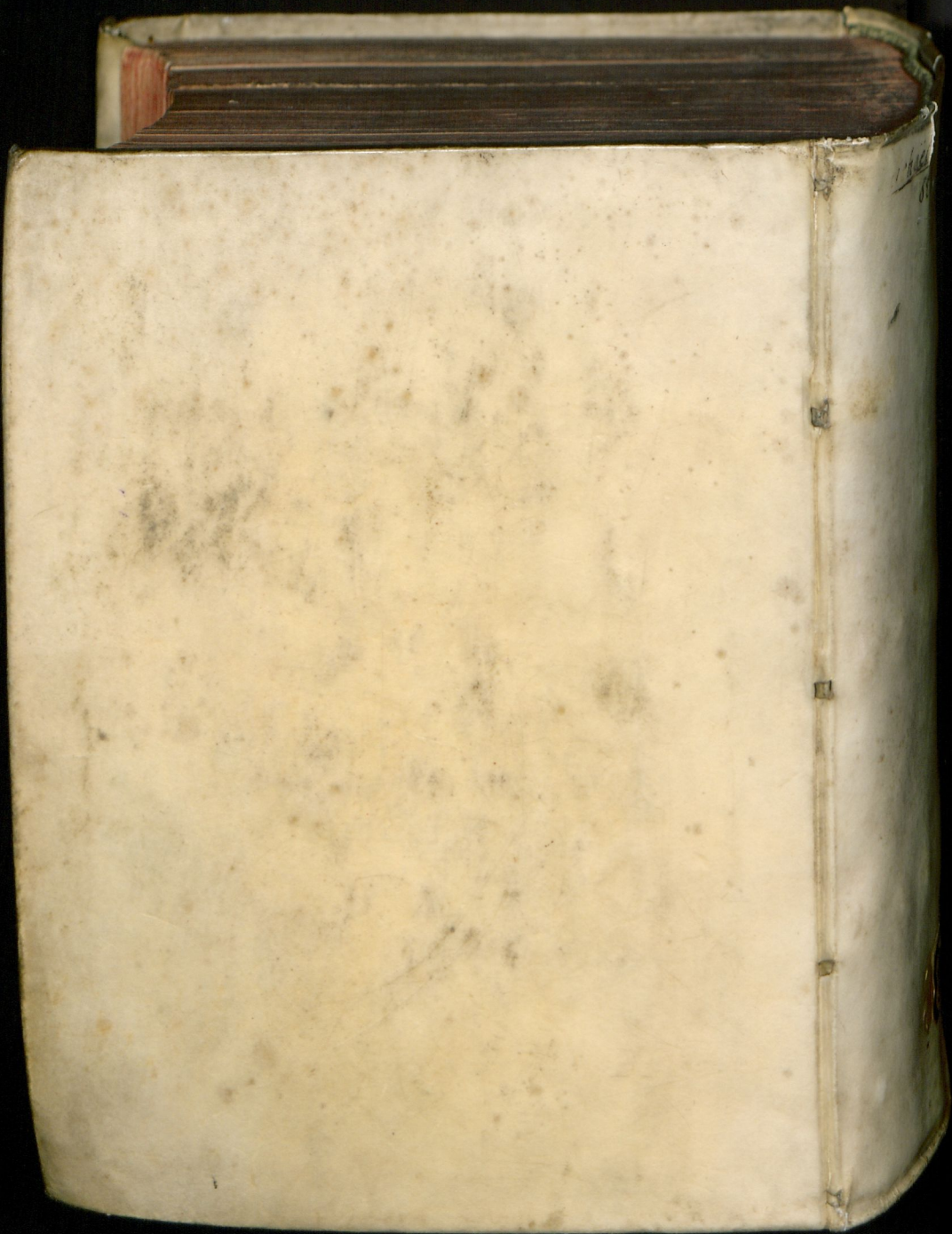

st

Ms 18

Mt:

28

DISSERTATIONUM ANTIPOIRETIANARUM
ET SIMUL ANTISOCINIANARUM
SECUNDA
DE

JUSTITIA DEI,
PECCATI VINDICE,
TANQVAM SATISFACTIONIS
FUNDAMENTO:

QVAM
IN REGIA FRIDERICIANA
die Julii hujus MDCCXIX. anni,
PRAESIDE

IOACHIMO LANGIO,
SS. THEOL. D. ET PROF. ORD.

Placidæ *συνθεολογούντων* disquisitioni
submittit

RESPONDENS

FRIDERICUS WILHELM. Wenzel
MAGDEBURGENSIS, S. THEOL. CULTOR.

HALAE SAXONUM,
Typis JOAN. FRID. KROTTENDORFII, Acad. Typ.

